

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 10. junia 1854.

List 46.

Slovenije dar *).

Kaki god, moj Car, praznuješ,
Ki topí mi v raj sercé, —
Z ženko Ti se poročuješ,
Ko hrumé drugod vojské!

Vse sestrice moje verne
Cvet darov pošiljajo,
V celem domu stototerne
Strune slavo pevajo.

Ah, kaj hočem jaz podati
Verna zmiraj, vdana vsa,
Ko ne plava v blagu, v zlati
Mala moja zemljica? —

Dve cvetlici pomenljivi
Z gorkim sercom Vama dam,
Da bi bile priči živi,
Moje želje jasen znam!

Rase jedna na planinah,
Ojstri pihí jo brijó.
Rase druga na ravninah,
Mili dihi v njo dijó.

Kakor sneg je perva bela,
Jasna kakor solnca svit,
Rujna druga i žarela
Kakor jutra zor razlit.

Perva, Car, naj bode Tebi,
Žlahna „gorska zvezdica“,
Drugo, Carnja, vzemi sebi,
Ko je znam Tvoj — rožica“.

Perve svit — pomén pravice,
Druge zor — ljubezni žar; —
Kake sreče porodnice!
Znamnje nju — Slovenje dar.

Dr. Lovro Toman.

Podúk,

kako ravnati, da se živina in ljudje stekline obvarjejo.

(Po vis. razpisu ministerskem od 26. maja 1854.)

Bolezen, ki vstane po popadku kake stekle živine, se imenuje steklina ali básnica (stekla divjost**). Al ne le po popadku stekle živine, čeravno ne do kervavega, temuč tudi po obližku vprašnjene, ranjene ali zlo tanke kože, in po oslinku ali s kervjo stekle živine se dá ta bolezen vcepiti. Nasproti pa se še nikdar primerilo ni, da

*) Iz knjige „Frühlings-Album“, posvečene v spomín slovesne poroke Nju veličanstev Franc-Jozefa in Elizabete, ki jo je na Dunaji na svetlo dal Heliodor Truska, v kateri je temu veličastnemu dnevu poklonjenih 4 nemških, 4 laških, 4 poljskih, 4 rusinskih, 8 českih, 4 horvaških, 2 serbskih, 2 slovenskih, 3 madžarskih pesem, 1 novo-gerška, 1 jermenska in 1 rumunska. Obseže pa ta knjiga, ki veljá 5 fl. in se v vsih bukvarnah dobí, še veliko število družih nemških pesem avstrijskih pesnikov.

***) Nemci imenujejo pasjo steklino pri človeku tudi „Wasserschau“ (vodomerzenje); slovenski jezik, tudi gledé na natoro te bolezen, ima prav, da vse le „steklino“ imenuje. Vred.

bi bil kak stekel človek ali po popadku ali po obližku ali oslinku družemu človeku to strašno bolezen vcepel.

Navadno nastopi tako vcepljena bolezen po 3., 7., 9. dnevu noter do 40. dneva; včasih pred, včasih pozneje; končá pa steklega človeka ali žival že včasih 1. ali 2. dan, 3. dan malokdo preživí; smert je strašna.

§. 1. Odverniti ali ubraniti to nevarno bolezen so tri reči potrebne:

1. overati, da ne vstane steklina ne med psi, ne med drugo živaljo;
2. ako pa vstane, varovati druge ljudi in živali, da jih ne zadene;
3. popadenim ljudem ventati z naj pripravnišimi zdravili tako, da ne vstane v njih bolezen; ako je pa vstala, jim, kar koli je naj bolj moč, na pomoč biti; popadeno žival pa na stran spraviti, da nikakor ne more škodovati.

To troje doseči, naj se natanko ravna po sledečih naukih.

§. 3. Skušnja uči, da steklina se prvotno ali sama po sebi začne med domačo živino le pri psih, redkokterikrat pri mačkah; med divjo zverino pa le pri lesicah in volkovih, sploh ob veliki vročini ali hudem mrazu; ako lakot ali žejo terpé, ali če ne morejo po plemenu iti ali so odpodeni bili, kadar se gonijo, ali če so dolgo časa na kako vižo draženi ali zlo razkačeni bili, in če so se, zlasti ob hudi vročini, gnjilega mesa, smerdljivih kož ali smerdljive kervi našerli, ali iz smerdljive in zmerčesi ogerdobene mlakuže se napili. Nekterikrat se pa tudi primeri, da se ta bolezen kakor kuga iz neznanih vzrokov med pse, lesice in volkove pritêpe.

Opomniti pa je, da je prazna véra, če kdo misli, da se steklina ovreti ali zabraniti dá, če se psom pod jezikom červ izreže, ali če se z razbeljenim ključem sv. Uberta po glavi ali herbtu žgó, ali če se jim žeplo v vodo poklada itd.

§. 4. Naj večkrat stečejo psi, in ker oni bolj kakor vsaka druga domača živina med ljudmi bivajo, in se človek naj bolj z njimi pečá, nam žuga tudi naj večja nevarnost od njih.

§. 5. Perva potreba je tedaj število nepotrebnih psov zmanjšati; bo manj psov, bo tudi manj stekline, in potem manj ljudi in žival popadenih.

V ti zadevi se ostro ponavljajo tisti policijski predpisi, ki obstojé v vsaki deželi in velévajo, kako se ima s psi ravnati, in zapovedujejo pokončanje taci, ki nobenega gospodarja nimajo in ki so nepotrebni lajavci.

§. 6. Vsak gospodar je občinski varnosti dolžan, na vso moč skerbeti, da njegov pes ali kaka druga njegova živina ne steče. Pomočki, ubraniti pasjo steklino, so pa sledeči, in se ne smejo nikdar zanemarjati, ker vsaki letni čas utegne steklina psa napasti:

1. Jésti in piti naj se jim dáje zadosti.

2. Zlasti poleti jim ne dopušaj gnjile ali smerd-
ljive kervi, takega mesa, take tolše ali scer
kake mercine in smerduhe.
3. Če se mu kruha dá, naj je dobro spečen in ne
smé biti vroč ali plesnjiv; dobro mu tekne, če
ga osoliš.
4. Vsaka jéd, ki je zoper pasjo natoro, zlasti
dišave v nji, in pa vroče jedi so jim škodljive.
— Kostí naj hrusta in gloje; kost mu je po-
trebna.
5. Čedi ga, pridno česi, čohi, peri, kopaj, ko-
caste ostrizi vsaj dvakrat na leto.
6. Poleti jih večkrat v vodo plavat goni.
7. Pasjico jim pogostoma čedi in z novo slamo
nastiljaj.
8. Pozimi naj so v toplem hlevu na obilni slami,
varni pred mrazom, vetrom in močo, in da jim
nikoli čiste vode ne zmanjka; na to je ob hu-
dem mrazu toliko bolj paziti, ker pivna voda
rada zmerzne.
9. Škodljivo je psom, ako dolgo pod zakurjeno
pečjó ali blizo nje ali scer pri ognju ležé, ali
če jim sončni žarki naravnost na glavo pripekajo.
10. Poleti naj imajo obilno čiste in hladne vode;
je tedaj tačas posebno skerbeti, da imajo vsigdar
dosto piti.
11. Ne draži, ne jezi jih, in ne brani jim piti. —
Ako zdražen ali hujskan pès človeka popade,
zapade tisti, ki je tega kriv, v kaznen, ki jo
392. §. kazenske postave določuje.
12. Pusti jih po plemenu iti, kadar se gonijo; sila
kola lomi.
13. Ne pusti svojega psa nikoli delj časa se okoli
potepati, ker se take vlačuge od družih psov
navadijo popadati in togotiti se, vživajo v la-
koti in žeji škodljive reči, in ker gospodar ni
v stanu čuti nad svojim psom, dokler se okoli
potepa.
14. Ako je pès potreben, pa je popadne in togotne
nature, se ima prikleniti, sploh pa se imajo taki
psi tako zavarovati in tako oskerbovati, da ni-
kogar ne morejo poškodovati. Kdor to zapoved
zanemarja, zapade kazni po §. 319. kazenske
postave. (Dalje sledí.)

Nov pomoček zoper tertjo bolezen.

Ker se na francozkih vinskih deželah letos spet tertje bolezní bojé, se naznanjajo zmiraj novi pripomočki zoper to nadlogo. Brez konca in kraja imamo že dobrih svetov — pomoči še nobene. Ravno zdaj pa je na Francozkem pozornost vsih vinorej-
cov na neki pomoček obernjena, ki ga gospodar velicih nogradov Ferdinand Hilaire priporoča. Gospod Hilaire je zapazil, da tertja plesnina (Oidium Tuckeri) je zlo enaka žitnemu snetu, in ravno tisti pomoček, ktereга tudi na južnem Francozkem že več let zoper snetjavo žita z velikim pridom rabijo, je poskusil tudi zoper tertjo bolezen. V enem vedru ali 40 bokalih (pintih) vode je raztopil 1 funt (libro) plavega vitriola (blauen oder Kupfer-vitriol), in potem, ko so bile tiste mladike porezane, ktere perve iz terte pri korenini (Wurzelstock) po-
ženó, je polil vsako tertjo z enim litrom fran-
cozke mere te vitriolove vode; en liter po našem meri 2 maslica in $\frac{3}{4}$, ali 3 picle maslice. Dve leti skuša Hilaire to vodo, in je obvaroval ngrade svoje te bolezní, in terte, ktere je plesnina že napadla, je popolnoma ozdravil. Gosp. Hilaire je znan, da je umen gospodar in pošten mož, ki se ne laže, zato se je letos že več vinorejcov bližnjih sosesk

tudi tega pripomočka poprijelo, ker se ta plava sol lahko v vsaki štacuni dobi in je dober kup. (Funt tega vitriola velja pri nas 22 kr.). — „Novíce“ ne rečejo, da je ta reč že gotova; ker pa iz vsih imenit-
niših kmetijskih časnikov pridno naberajo, kar tacega novega najdejo, ki bi utegnulo tudi pri nas posku-
šnje vredne biti, dajo tudi ta sedaj naj glasovitniši pomoček na znanje.

Slavjani teržaške okolice.

Odlomek iz rokopisa J. G. Vèrdelskega: „Kratek razgovor o slavjanskem narodu“.

Slavjanov prebivajočih v teržaškem obližju se šteje dandanašnji skorej 21.000. Oni stanujejo po 24 soses-
skah, katerim teržaški meščani pravijo „contrade“, (to je „strane“, ali „okraji“). One stojé pod pogla-
varstvom mestne soseske. Nadstojnik ali načelnik vsake soseske je izvoljen od njega, in se kliče „župan“ (že-
pan), ki dobiva na leto neko majhno plačo za svoje opravi-
vila in hoje, ali sploh za zgubo časa pri svojem gospo-
darstvu.

Omenjene soseske teržaške okolice so pa sledeče:

1. Dolenja Čarbola proti jugu mesta, kraj ceste tako imenovane „Sant' Andrea“;
2. Gornja Čarbola na izhodu dolnje Čarbole in proti jugo-izhodu mesta;
3. Sveta Marija Majdalena Dolenja na izhodu in jugo-izhodu gornje Čarbole;
4. Sveta Marija Majdalena gornja na izhodu Svete Marije Majdalene dolnje in na jugo-izhodu mesta;
5. Ščedna (Škedna — po laški Servola) na jugo-izhodu Svete Marije Majdalene gornje;
6. Rocol na severu sv. Marije Majdalene gornje in tudi dolnje, na levi „Suhega Malna“ in na jugo-izhodu mesta;
7. Lonjer s Ketnaro (Četnaro) na izhodu Rocola in sv. Marije Majdalene gornje;
8. Kadín z mestnim gajem „Cesar Ferdinandovim“ (Boschetto) na izhodu mesta in proti severju Rocola;
9. Vèrdela (naj več obljudjena — šteje več ko 2000 duš) na izhodu mesta (od tega do podnožja gore tako imenovane „Griža“ po laški „Monte Spaccà“ ali „Monte Spaccato“, to je „presečena gora“);
10. Bazovica na jugo-izhodu Vèrdele in na severo-izhodu Lonjerja;
11. Padriče na zapadu Bazovice in na izhodu Vèrdele (čez Grižo);
12. Gropada na severo-izhodu Padrič;
13. Lipica na jugo-izhodu Gropade in na severu Bazovice;
14. Trebče na zapadu Padrič in na izhodu Vèrdele (čez Grižo);
15. Bane na zapadu Trebič in na severo-izhodu Vèrdele (čez Grižo);
16. Opčina na zapadu Ban;
17. Kolonja na severo-zapadu Vèrdele in na severu mesta;
18. Škorkla na severo-zapadu Kolonje in mesta;
19. Roján na severo-zapadu mesta in na zapadu Škorkle;
20. Greta s Terstenikom na zapadu Rojana;
21. Barkola (Sv. Jernej ali Boved) na zapadu Grete;
22. Kontovel na severo-zapadu Barkole;
23. Prosek na severu Kontovela, in
24. Sv. Križ (Križ) na zapadu Proseka.

Teržaščani pravijo prebivavcem teh sosesk „mandrieri“ (po pravem „mandrijani“, to je, čobani, čredniki ali ovčarji); Krajci in Krašovci, njih bližnji sosede, jim pravijo „mandrijarji“. Oni sami med sabo imenujejo pa mandrijarje tiste, ki nič svojega zemljiša nimajo, in ki služijo pri kakšnem meščanu na njegovih zemljiših, ktere obdelavajo, kakor se pravi, na pol, to je, pod pogojem, da imajo za-se vsako leto polovico tega, kar se na obdelanem svetu pridela. Kadar tedaj, kar se tiče teh mandrijarjev, kdo popraša kakošnega teržaških Slavjanov: „ali ima ta človek (med njimi) kaj svojega? ali je ta človek premožen?“ mu odgovorí: „nima nič svojega, — on mandrijari“.

(Dalje sledí.)

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII.

V Ljubljani v sredo 14. junia 1854.

List 47.

Podúk,

kako ravnati, da se živina in ljudje stekline obvarujejo.

(Dalje.)

§. 7. Ako se pa vkljub vsemu temu zapazijo kake znamenja, da je pes bolán, se mora s tolikanj večjo skerbjo nad njim čuti in toliko varniši ž njim ravnati, ker to že zna steklina biti, ki je že iz začetka nalezljiva. Takega psa ni več iz oči pustiti, pa se mora ločiti od ljudi in živali, jed in voda se mu mora tako dajati, da nikogar popasti ne more. Otroci se celó na nobeno vižo ne smejo pušati k njemu; kdor to skerb zanemari, se ima ostro kaznovati.

§. 8. Ako se pa bolezen očitniši razodeva, da je pes nekako žalosten, tiho renči in njergá, len od enega mesta do družega tava, se po kotih potika, zlasti ako je v vsem vès drugač, da ne mara za scer dobre znance in popada po vsaki reči: tacega berž prikleni, če tudi še vodo pije, da se odtergati ne more; zakleni ga, in vari se, da mu blizo ne prideš, zakaj zdaj je gotovo, da se steklina v njem kuha.

§. 9. Le do tega časa je gospodarju še pripušeno, psa imeti v hiši ali v svojem stanovanju, pa tudi to le takrat, če ima kdo toliko prostora, da ga zamore dobro zavarovati.

Kadar se v §. 8. popisane znamenja prikažejo, ali pa še prej, če, kakor je ravno rečeno bilo, gospodar ni v stanu psa pri sebi dobro zavarovati, mora on ali vsak drug, ki je zvedil za stekline sumljivega ali za steklino že gotovo bolnega psa, to brez pomude na znanje dati gosposki, ki čuje nad varnostjo tistega kraja, scer bode k ojestrem odgovoru poklican.

§. 10. Kdor opusti to naznaniti, zapade kazni, ki jo določuje §. 387 kazenskega zakonika. Sicer pa je gospodar vso škodo, ki jo napravi stekla živina, poverniti dolžan.

§. 11. Ne prigodí se pa vsakokrat, da bi se steklina naznanovala že dosto pred po dozdevnih znamenjih: dostokrat se hipoma začne brez očitnega bolehanja.

Za tega voljo, in ker se zna primeriti, da se kak stekel pes ali kaka druga stekla živina iz tistega kraja odterga ali od kakega družega pritepe, je treba poznati znamenja, kako bolezen zmiraj huja prihaja, dokler doseže naj višjo stopnjo. To bomo popisali v sledečem.

§. 12. Če pasja steklina hujsa prihaja, začno iz gobca penaste sline teči, gobec je rudečevišnjev, nosnice so smerkove, pogled je plašen ali divji, pozneje so očesa kalne, z žlezo zamazane, včasih tako, da jih komaj odprè. Diha hitro, glas je hripav, gerdo laja in tuli s pobešeno ali kviško dvignjeno ali po strani zasukano glavo. Ta posebni spremen glasú in lajanja je eno naj važniših znamenj pasje stekline.

Jé in pije kakor ravno pride, zdaj se ne dotakne nobene jedi tudi tiste ne, ki mu je scer naj ljubša bila, zdaj pa šavsca požrešno, čeravno se vidi, da ga teško stane, po vsaki reči, tudi taki, ktere želodec prebaviti ne more, kakor po slami, usnju, lesu, dlaki itd., kmalo pa se začne daviti in izmeče spet iz sebe, kar je požerl.

Za vodo stekel pes ali celó nič ne mara, ali jo z velikim poželjenjem pije, toda ne požrè je vselej, ker včasih celó požirati ne more. Zdi se za tega voljo ljudém, da se steklim psom voda merzí; pa to je le stara prazna vraža, ktero nekteri ljudje še dandanašnji verjamejo; nobenemu steklemu psu se ne merzí voda; le požirati je ne more. Ne gré tedaj misliti, da pes ni stekel ali da ne bo stekel, ker še vodo liže ali pije.

Trebuh vpade; kruli mu po njem in tiši ga na blato, ki pa le redkoma od njega gré in je izzačetka zlo terdo, pozneje ga dère kakor vodena kervava, gnojna, grozno smerdljiva driska. Šči le po malem na enkrat, scavnica je kakor voda čista, pa tudi zna biti kervava, in vidi se, da mu scanje balečine prizadeva.

Navadno potem zapušajo stekli psi tamni in hladni kot, v kterega so se bili poskrili, in grejo s pobešeno glavo, z napol ali popolnoma zapertim ali odpertim gobcom, kterega včasih kerč lomi, in s potepenim ali med peté potegnjenim repom in omahajočim in potertim križem naravnost svojo pot ali se preskakajo zdaj na levo zdaj na desno; včasih vertoglavijo v kolo; zdaj so nagli zdaj počasni, se opotekajo, tekó čez ceste, polje in pašnike, plavajo čez vodé, pa se jih tudi ogibljejo, in kadar do njih ali sploh do blišecih reči pridejo, se obernejo, postanejo, padajo ob tla, pa se spet poberó.

Popadajo pa potuhnjeno med tem ko misliš, da te ubogajo in se ti dobričajo, ali pa divji in tuleči šavsnejo po ljudéh in živalih, ki so jim na poti ali jim nasproti pridejo, ali napadajo togotno vse, zlasti pa pse in mačke, in jih popadajo. Potem tekó spet svojo pot, so taki, kakor smo jih poprej popisali, se vernejo včasih proti svojemu domu, pa kmalo jo spet pobegnejo, in tako se vedéjo tako dolgo, dokler jih vsa moč zapusti in se zgrudijo na tla, kjer klaverni obsedé ali obležé, pa še z zadnjo močjó včasih tako silno grizejo okoli sebe, da si dostokrat celó zobé polomijo, hlastajo po vodi, če jo z brizgljo na-nje brizgljaš, popadajo sami sebe, ako ni že božjast vmertudila čeljusti. Taki poginejo ali že po 21 urah, ali v 2, k večjem 5 dnéh.

(Konec sledí.)

Od zložbe (arondiranja) zemljiš.

(Dalje.)

2. Na vsako vižo naj se tudi usliši oglas za zložbo zemljiš, če tisti kos zemlje, ki se v zaméno želi, sam po sebi ni pripraven za pravo obdelovanje, ali pa če je, ker se s sosedovim

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 17. junia 1854.

List 48.

Podúk,

kako ravnati, da se živina in ljudje stekline obvarujejo.

(Dalje.)

§. 13. Pri drugi domači živini se napoveduje steklina s tem, da prihaja žalostna, plašna ali divja, da le malo je ali se celo nobene jedi ne dotakne, pije pa še večidel rada; glas njeni je vès drugačen, je hripav, in razodevuje notrajno togoto; vsaka oseba ali scer vsaka stvar ji je zoperna, zato jo skuša na svojo vižo poškodovati. — Lesice in volkovi, ki so sicer plašni se ogibovali človeških stanovanj, prederzni pridejo, ako so stekli, in ne da bi jih lakot gnala, ljudi in živino popadat.

§. 14. Ker zna biti, da je domača živina kakoršnega koli plemena brez gospodarjeve vednosti popadena bila od steklega psa ali kake druge stekle živali ali pa le od nje oslinjena, tedaj ima dobro paziti, ako mu kaka živina zbolí: ali se ne kažejo kakošne gori imenovanih pervih znamenj. Kakor hitro zasledí kaj tacega, kar se mu čudno (sumljivo) zdí, naj jo berž loči od ljudi in živine, in poskerbi, da pride za ozdravljanje v prave roké.

Če se pa prikažejo take znamenja, ki že bolj razodevajo steklino, mora brez pomude (sicer bo imel po §. 387. kazensk. zak. oster odgovor dajati) to naznaniti gosposki, ki je za varnost v njegovem kraju postavljena, in bolno živino berž pobiti dati, ali sam ali po naukazu gosposke.

Ostro ostro je prepovedano vživati mleko ali meso, ali porabiti scer kaj družega od take živine, ki je stekline sumljiva ali za steklino bolna bila.

§. 15. Če je pa gospodarju znano, da je pès njegov ali kaka druga njegova živina popadena bila od steklega psa, se samo po sebi zapopade, da je gospodar tolikanj bolj dolžan, to hipoma naznaniti gosposki in vse storiti, da se taka živina berž pokonča.

§. 16. Vediti pa je treba, da stekline sumljiv ali za steklino bolen ali od stekle živine popaden pès ali kaka druga taka žival se smé le tadaj berž pobiti in dobro zakopati, dokler se utegne misliti, da še noben človek ni od njega ali od nje popaden bil.

§. 17. Če pa je stekline sumljiv ali za steklino bolan pès že ktereга človeka popadel, se smé le tak pès berž pokončati, ki je za gotovo steklega spoznan. Tak pa, ki se le dozdeva, da utegne stekel biti, se pa ne smé berž pokončati, ampak skerbno se mora opazovati, da se zvè: je li stekel ali ne, in le, ako se spozna za gotovo steklega, se smé pokončati.

§. 18. Če se kaka stekline sumljiva ali popolnoma stekla živina v domačem kraju vterga, ali če se pritepe od kakega družega kraja, se mora to berž gosposki na znanje dati; ona bo to berž

oklicati dala domá in v okolici tistega kraja, da se vsak nesreče varje.

Ako se kaj tacega primeri, je naj bolj skerbeti za otroke; psi in druge živali se imajo zaperte domá imeti.

Stekla ali stekline sumljiva živina pa se ima z združeno pomočjo in s potrebno varnostjo skusiti vjeti; če je bila vjeta in za steklo spoznana, naj se pokonča.

Če je pa vjeta živina le stekline sumljiva, naj se skusi tako vjeti, da se preveč ne poškodje in da se bo zamogla potem s potrebno varnostjo še le opazovati: ali je stekla ali ne; na tem je sila veliko ležeče, dokler se ne vé, ali je že kter človek ali kaka živina od nje popadena bila. Dotična gosposka bo tedaj natanko pozvediti imela: od kod je prišla tista živina, čigava je, ali je morebiti kje že kakega človeka ali kako živino napadla in popadla itd.

V tistih oklicih pa, ki grejo na soseske, kamor jo je stekla živina potegnila ali od kodar je prišla, se ima ona popisati: ktereга rodú, kolikšne velikosti, kakošne barve in kakošna scer je, da se tudi drugod slediti zamore po ti živini, in da se odverne še več nesreč kolikor je moč.

§. 19. Pokončana živina se mora s kožo vred na kakem stranskem kraji globoko v zemljo zakopati; ne, da bi se v vodo vergla.

Pasjica, vsa posoda, iz ktere je pès jedel ali pil, če je lesena, kakor tudi slama in postelja, in vse, kar je utegnil pès osliniti, se mora sožgati.

Tla sôbe ali hleva, kjer je pès bival, se morajo z vrelin kropom in z živim apnom ali živim pepelom vmiti. Ravno tako se morajo stene cele sôbe ali hleva spodej, doklej je pès seči zamogel, čisto čisto osnažiti.

Če je bil pès priklenjen, naj se veriga, na kateri je priklenjen bil, in ravno tako tudi vse železje, s katerim so ga pobili, v ognju dobro razbeli.

(Konec sledí.)

Gospodarske reči.

(Kako z moko ravnati, da se dolgo dobra ohrani). Moko dobro hranovati ter jo spridenja zavarovati, je treba, da močnica (skrinja za moko) na lesenih tléh stoji: kajti če stoji na kamnitnem ali opečnem (ceglatnem) tlaku, moka ne ostane tako dolgo dobra, kakor na dilah stoječa. Tudi mokarnica ne smé biti nad hlevom ali nad gnojiščem; kajti drugači moka ne naraša, in kruh, iz take moke spečen, ni za uživati. Mesca, o kterih se moka naj ložej spridi, sta maj in juni. Pšenična moka, če je dobro bila shranjena, se derží dolgo časa dobra. So otrobi v moki, da je črnkljata viditi, ali če moka ni bila dobro presejana, se dá težje hraniti kakor bela.

Tudi se dá moka za dolgo hraniti takole: Žito naj se melje, ko je bilo popolnoma suho; zmleto naj se pustí še leto in dan na prav zračnem kraju

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 21. junia 1854.

List 49.

Podúk,

kako ravnati, da se živina in ljudje stekline obvarjejo.

(Konec.)

§. 20. Od stekline sumljivega ali steklega psa popaden ali le od njega oslinjen človek naj sam na vso moč skerbi, da si neutegoma strup z života odpravi, njega prěstop v kri ubrani ali strup saj tako oslabi, da pride večidel ob svojo škodljivo moč. Ravno tako imajo ravnati tisti, ki pridejo popadencu na pomoč. Vse je v rokah prve hitre pomoči; naj boljši pomočki, pa prekasni, pomagajo malo, dostikrat nič.

§. 21. Treba je tedaj iskati berž zdravnikove pomoči. Dokler celnika ni, naj se ravná takole:

Vsaka od takega psa oslinjena praska ali rana, naj je majhna ali velika, plitva ali globoka, se ima berž začeti sperati in do dobrega sprati ali s čisto (naj bolje mlačno) vodo, bolje je še z osoljeno vodo ali z jesihom ali z žajfnico, ali z ojstrim lugom, ali s scavnico.

Dobro je tudi, če bi družega pri rokah ne bilo, na prasko ali rano kaniti nekoliko kapljic solitarjeve ali žveplene kislíne (hudičevega olja) ali kake druge hude kislíne, ali pa jo namazati z mešanico, ki se napravi, da se nekoliko živega apna ali potašlja raztopi v vodi.

Se primeri nesreča lovcu na lovu, naj na rano poštopa smodníka (pulvra) in ga zasmodi.

Ob enem pa je treba obleko popadenega ali oslinjenega čisto očediti, ker tudi nje se morebiti derži kak oslinek.

Popadeni pa naj kurajžo ima in nikar naj se ne bojí hudih nasledkov: zaupa naj, da hitra pomoč ga je rešila nevarnosti. Potolaženo in pokojno serce je potrebno, da zdravila dobro teknejo.

§. 22. Ako pa vendar po nesreči se prikažejo predznamnja stekline, ki so: omotičnost, terganje po udih, posebno tam, kjer je človek popaden bil, dalje davica vratú, težavno požiranje, nepokojnost in neka čudna plašljivost, in da se človeku merzí voda in vsaka tekočina, in se bojí vsake sapice, ali mu je luč ali vsaka svitla stvar zoperna: takrat je berž treba po zdravnika poslati in dotični gosposki naznaniti ta primerljeje.

§. 23. Takošen bolnik se mora berž na varen kraj spraviti, da je sam, pa ne zatega voljo, kakor da bi se bilo bati, da bi kdo drug ne našel te bolezní — skušnje učé, da stekel človek na nobeno vižo ne more te bolezní vcepiti drugemu — ampak le zato, da je bolnik popolnoma pri miru, in da nihče ni na poti pri ozdravljanju in oskerbovanju.

Vse duhovne opravila kakor tudi poslednje svetne sporočila se zamorejo brez nevarnosti z njim opraviti, samo da se vse to s tisto skerbjo zgodí, kakor sploh pri bolnikih.

§. 24. Če v kljub vsi pomoči bolnik vendar le umerje, se z merličem v vsem tako ravná kakor z vsakim drugim merličem, in ravno tako se tudi pogreb in pokop opravi.

§. 25. Sôba, kjer je stekel človek bolan ležal in umerl, naj se, ne ravno zavolj varnosti, ampak zavolj tolažbe boječih in zavolj čednosti iznova pobeli, leseno pohišje tiste sôbe naj se umije z lugom, platnena in volnata obleka, postelna roba, pernice, žimnice itd. naj se očedijo kakor po drugih merličih, slama pa in kar je scer slabejega naj se sožgè.

Nazadnje naj se še stanišče bolnika in vse, kar je tisti čas v sobi bilo, prekadí z jesihovim ali žepljenim ali klorovim dimom; če je sôba potem še ene dni odperta stala, da jo je sapa prepihala, zamore brez skerbi vsak v njej spet stanovati.

Od zložbe (arondiranja) zemljiš.

(Dalje.)

c/s. Glasovi deležnikov pa naj se štejejo po izmeri posestva, to je, po znesku zemljišnega davka, ki ga kdo odrajuje.

Večina za svet poprašanih podružnic je navetovala, naj se po ti razmeri štejejo glasi pri glasovanju; nekatere podružnice pa so rekle, naj se glasi štejejo edino le po številu deležnikov brez ozira na njih veči ali manjši posestvo; rekle so, da sicer bi veliki posestniki gospodovali s svojim mnenjem male posestnike, katerim zna dostikrat na njih malem posestvu ravno toliko ležeče biti, kakor velikim na njihovem. Al da se nikomur krivica in škoda ne godí, bi se ta reč lahko tako ustanovila, da toliko, kolikor bi utegnil mali posestnik pri zameni zemljiš poškodovan biti, bi mu mogel veliki posestnik v dnarju poverniti.

3. Če bi pa zložba zemljiš v tem obstala, da bi več gospodarjev, postavimo, iz ene fare ali soseske, svoje zemljiša vkup verglo in potem v to maso djane zemljiša se na to vižo razdelile, da bi vsak gospodar svoj celi delež vkup pej ležeč dobil, takrat naj

a) tistim gospodarjem, ki že imajo zložene zemljiša, pripušeno bode, da se jim ni treba v to zložbo združiti, ker od taci, ki imajo svoje zemljiša že skupej ležeče, se po pravici ne more terjati, da bi te za druge dali. Tudi taki posestniki se ne morejo siliti k ti zameni, kateri so v stanu skazati, da ta zamena je v njih očitno škodo, in ako to poterdijo tudi v razsodbo poklicani možje.

b) Ta ali una soseska (srenja, občina) se zoper nje voljo ne sme siliti, da bi mejace, ki se s svojimi zemljiši želé vdeležiti zložbe, v družbo ali v občino vzela.